

นวัตกรรมเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล

Creative Innovation of school administrator in Disruption Era

สุภัทรพงศ์ รวงผึ้งรุ่งโรจน์* สุรัสวดี สุขยั้ง* อธิ์กร วรบำรุงกุล**

Suphattarapong Rongphaengrungronj* Suratsawadee Sukhying*

Theerangkoon Warabamrungkul **

Received: 14 November 2022 / Revised: 28 December 2022 / Accepted: 31 March 2023

บทคัดย่อ

เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทสำคัญในการใช้ชีวิตของมนุษย์ในยุคดิจิทัล นวัตกรรมหลากหลายแขนงส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม ในระบบการศึกษาก็เช่นเดียวกันผู้บริหารสถานศึกษามีอาชีพต้องใช้ นวัตกรรมเชิงสร้างสรรค์ในการบริหารจัดการภายในองค์กร โดยคำนึงถึงองค์ประกอบหลักในการพัฒนาองค์กร 5 ด้านคือ ด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านหลักสูตรและการสอน ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ ด้านการวัด และการประเมินผล และด้านการบริหารจัดการ ซึ่งจะทำให้องค์กรก้าวผ่านยุควิกฤตทางการศึกษาที่ได้รับผลกระทบจากโรคระบาดด้วยการปรับวิธีเรียน เปลี่ยนวิธีสอน ปรับวิธีการบริหาร และประยุกต์ใช้นวัตกรรม อย่างสร้างสรรค์

คำสำคัญ : นวัตกรรมเชิงสร้างสรรค์/ ยุคดิจิทัล/ ผู้บริหารสถานศึกษา

*นักศึกษาลัทธิศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

**ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

*Graduate Student at Master of Educational Administration program, Faculty of Education, Rambhai Barni Rajabhat University

**Assistant Professor Dr. at Department of Educational Administration, Faculty of Education, Rambhai Barni Rajabhat University

Abstract

Technology has a significant impact on human lives. Innovations in numerous sectors have an impact on social transformation in the disruptive period. Similarly, in the educational system, competent school administrators must utilize creative innovations in their internal administration by considering the main aspects of the organization's development in five areas: instructional materials; curriculum and teaching; learning management process; measurement and evaluation; and management. This will allow the organization to move past the period of an Educational crisis caused by the virus. Modify learning methods, change teaching methods, enhance management approaches, and use innovation creatively.

Keywords: Creative Innovation/ Disruption Era / School Administrators

บทนำ

โลกในศตวรรษที่ 21 ถือว่ามีการเปลี่ยนแปลงจากยุคอุตสาหกรรมเข้าสู่ยุคสารสนเทศ (Information Age) ด้วยการใช้ความรู้เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและพัฒนานวัตกรรมในการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน ทั้งในด้านอุตสาหกรรม การใช้ชีวิตประจำวันของคนในสังคมยุคใหม่ที่เรียกว่า “สังคมดิจิทัล” ซึ่งทุกภาคส่วนต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงรวดเร็ว (ภูมิศรัณย์ ทองเลียมผาค, 2563 : ออนไลน์)

จากการที่ประเทศไทยก้าวเข้าสู่ยุคดิจิทัล ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่เรียกว่า Digital Disruption หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการใช้เทคโนโลยีแบบใหม่ (สุภัทรศักดิ์ คำสามารถ และคณะ. 2563 : 24) ทำให้เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทสำคัญในการปฏิรูปและพัฒนาการปรับโครงสร้างของประเทศไทยให้ก้าวเข้าสู่ยุคการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการเรียนการสอน การพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 และการพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษาจึงเป็นเรื่องที่สอดคล้องกับพฤติกรรมของผู้เรียนที่เปลี่ยนไป การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เป็นเครื่องกระตุ้นการเรียนรู้ มุ่งเน้นผู้เรียนให้มีความสร้างสรรค์นวัตกรรม เพื่อให้ประเทศมีทรัพยากรมนุษย์ที่มีทักษะพัฒนานวัตกรรมเทคโนโลยี เอกชัย กี่สุขพันธ์ (2561 : ออนไลน์) กล่าวว่า ผู้บริหารจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องเปลี่ยนทัศนคติและแนวคิดการบริหารของตนเองให้ทันต่อสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้สถานศึกษามีความทันสมัยสามารถบริหารจัดการสถานศึกษา ได้อย่างมีคุณภาพในทุกๆ ด้าน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของรัชยา เรืองศรี (2562 : 79) ที่กล่าวว่าการเปลี่ยนแปลงบางครั้งเป็นสิ่งที่น่ากลัว แต่หากมีการเตรียมพร้อมอย่างดี การเปลี่ยนแปลงก็เป็นเรื่องที่วิเศษและจะนำมาซึ่งอนาคตที่ดีงามและมั่นคง

ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาในสังคมยุคดิจิทัลจึงต้องมีความเป็นผู้นำยุคใหม่ที่มีความเป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลง เรียนรู้ความก้าวหน้าทางวิทยาการ เทคโนโลยีต่าง ๆ เพื่อเตรียมความพร้อมและบริหารจัดการองค์กรไปสู่ยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างไม่มีที่สิ้นสุด

ยุคดิจิทัลคืออะไร ?

Disruption เป็นศัพท์ใหม่ในวงการการศึกษาที่เกิดขึ้นพร้อมกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด ในยุคนี้เป็นยุคที่กล่าวได้ว่าเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการทั้งในระบบสาธารณูปโภค ระบบการเมืองการปกครอง ระบบเศรษฐกิจ ระบบสังคมและวัฒนธรรมรวมถึงระบบการศึกษา ในทางการศึกษายุคดิจิทัลเข้ามามีอิทธิพลสำคัญต่อการบริหารจัดการภายในสถานศึกษา และการบริหารจัดการด้านการจัดการเรียนการสอน ผู้บริหารสถานศึกษามีอาชีพต้องศึกษาหลักการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลให้เข้าใจ เพื่อการเข้าถึงและนำไปใช้ในการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ในพจนานุกรมภาษาอังกฤษ-ไทยของกรมการคลัง ภาพิจิตรและมัลลิกา ภาพิจิตร (2547 : 86) ได้ให้ความหมายของคำนี้ไว้ว่า Disrupt (ดิจิทัล-) vt. disruption เป็นคำนามแปลว่าการทำลายล้าง การทำให้แตกแยก การทำให้กระจัดกระจาย การทำให้ยุ่งยาก หากพิจารณาความหมายตามพจนานุกรมแล้วดูเหมือนว่า

จะเป็นคำศัพท์ที่ไปในทางลบมากกว่าบวกเพราะคำว่าทำลายล้าง แรกแยก กระจายกระจาย และยุ่งยากนั้น เป็นคำศัพท์ในเชิงนามธรรมที่สะท้อนความไม่เป็นระบบระเบียบ ไม่ชัดเจน วุ่นวาย ยุ่งเหยิง แต่ถ้าปรับ ความหมายให้ไปในทำนองเดียวกันกับคำว่าเปลี่ยนแปลง ประยุกต์ ปรับปรุง สร้างสรรค์จะให้ความหมายใน ทางการพัฒนามากขึ้นสนองต่อความหมายที่แท้จริงว่า disrupt เป็นการทำลายสิ่งที่มีอยู่เดิมแล้วเพิ่มเติม แก้ไข ปรับปรุง ประยุกต์สิ่งใหม่เข้าไปแทนที่แต่ทั้งนี้ก็ยังมิมีเค้าเดิมอยู่

วิชัย วงศ์ใหญ่ และมารุต พัฒนา (2562 : 1) ได้กล่าวถึงความหมายของ Disruption ในการศึกษา ไว้ค่อนข้างน่าสนใจว่าเป็นลักษณะของการปั่นป่วนสิ่งที่เคยมีอยู่เดิมแล้วทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไป จากหน้ามือ กลายเป็นหลังมือ ทั้งนี้ผู้ disrupt นั้น จะสามารถอยู่ในระบบต่อไปได้ แต่ผู้ที่ถูก disrupt จะถูกทำลายหรือ เปลี่ยนแปลงจนไม่สามารถปรับตัวได้ทัน นอกจากนี้สุพล พรหมมาพันธุ์ (2560 : ออนไลน์) ยังกล่าวว่า Disruptive Innovation ถือเป็นนวัตกรรมใหม่ที่เข้ามาเพื่อก่อความยุ่งยาก เดิมใช้ในการบริหารธุรกิจที่ให้ความหมายกล่าวถึงนวัตกรรมที่มีการสร้างตลาดขึ้นมาใหม่แล้วทำให้มูลค่าเพิ่มขึ้น แล้วเกิดการทำลายบริษัท ขึ้นนำที่มีอยู่เดิม คำนี้เริ่มใช้โดยนักวิชาการชาวอเมริกันที่ชื่อศาสตราจารย์เคลย์ตัน คริสเตนเซน แห่งมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด ประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นนวัตกรรมที่ทำให้โลกเกิดการเปลี่ยนแปลง ขึ้น ในทางการศึกษานั้นหมายถึงการที่บุคลากรทุกคนต้องมีการปรับเปลี่ยนตนเองโดยต้องเปลี่ยนทั้งพฤติกรรม การใช้ชีวิต แนวความคิด รูปแบบการบริหารจัดการทั้งองค์กร เปลี่ยนวิธีคิดใหม่เพราะโลกที่เปลี่ยนแปลงไป อย่างรวดเร็วเป็นตัวกระตุ้นและบังคับให้เราต้องเปลี่ยนแปลงด้วยเช่นกัน

ยุคดิจิทัลจึงเป็นยุคที่ถือว่าเทคโนโลยีเป็นปัจจัยสำคัญในการดำเนินชีวิต เพราะการดิษฐ์พจนคือการทำให้ทุกอย่างมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างเดิม เรียกได้ว่าพลิกจากหน้ามือเป็นหลังมือเพราะสิ่งเดิมที่เคยมี เคยใช้ เคยปฏิบัติ ด้วยนวัตกรรมในยุคหนึ่งถูกแทนที่ด้วยเทคโนโลยีที่พัฒนาขึ้นมาใหม่ ทำให้สิ่งที่มีอยู่เดิมเกิดการเปลี่ยนแปลง พัฒนา ก้าวสู่สังคมที่มีความก้าวหน้า คล่องตัว รวดเร็วด้วยระบบความทันสมัยของเทคโนโลยี ถึงกระนั้นก็ตามเทคโนโลยีหรือนวัตกรรม วิธีการแบบเก่าก็ยังถือว่าเป็นพื้นฐานในการพัฒนาต่อไป

นวัตกรรมมีลักษณะอย่างไร ?

คำว่า “นวัตกรรม” มาจากภาษาอังกฤษว่า Innovation ซึ่งมีที่มาจากรากศัพท์ว่า innovare ในภาษา ลาติน หมายความว่า ทำสิ่งใหม่ขึ้นมา ดังนั้นนวัตกรรมจึงหมายถึงการนำสิ่งใหม่ ๆ เข้ามาเปลี่ยนแปลงสิ่งที่มี อยู่เดิมเพื่อให้เข้ากับเหตุการณ์ในปัจจุบันหรืออนาคตให้ได้ผลดียิ่งขึ้น

นวัตกรรมเป็นคำที่ค่อนข้างใหม่ในวงการการศึกษาของไทยเพราะคำนี้ส่วนใหญ่ใช้ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ เทคโนโลยี ซึ่งคำนี้คณะกรรมการพิจารณาศัพท์วิชาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ กำหนดมาจาก คำภาษาอังกฤษว่า Innovation ซึ่งในภาษาไทยเดิมนั้นมีคำว่า “นวกรรม” แต่ต่อมามีความหมายคลาดเคลื่อน ไป จึงใช้คำว่านวัตกรรมแทนซึ่งหมายถึงการนำสิ่งใหม่ ๆ เข้ามาเพื่อเปลี่ยนแปลงจากวิธีการ วิธี แนวทาง ขั้นตอน รูปแบบเดิมให้เกิดสิ่งใหม่ขึ้นมา ดังนั้นเมื่อมีการนำความเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ เข้ามาใช้จึงเรียกว่าเป็น นวัตกรรม

ภูมิภควัธจ์ ภูมิพงศ์คชศร (2565 : 3) กล่าวว่านวัตกรรมเป็นความคิดหรือสิ่งประดิษฐ์ที่ใหม่และไม่เคยมีการใช้มาก่อนหรืออาจเกิดจากการพัฒนา ดัดแปลงจากของเดิมที่มีอยู่แล้วให้ทันสมัยขึ้นและใช้ได้ผลดีขึ้นกว่าเดิม จีรพรรณ จันทรวีเชียร (2559 : 6) ยังกล่าวถึงความหมายของนวัตกรรมไว้อย่างน่าสนใจว่านวัตกรรมมีลักษณะเป็นการสร้างสิ่งต่าง ๆ ขึ้นมาด้วยวิธีการใหม่ อาจหมายรวมถึงการเปลี่ยนแปลงทางความคิด การออกแบบกระบวนการใหม่ให้เกิดขึ้นหรือแตกต่างไปจากเดิม ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนั้นเป็นผลจากการสร้างสรรค์เพื่อประโยชน์ในการต่อยอด ประยุกต์ พัฒนา องค์ความรู้หรือพัฒนาวิถีชีวิต ที่สำคัญนวัตกรรมทำให้เกิดผลผลิตและสร้างความมั่นคงในองค์กรทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และประเทศชาติ นอกจากนี้ศูนย์นวัตกรรมเพื่อพัฒนาระบบข้าราชการไทย (2561 : ออนไลน์) ยังกล่าวถึงความหมายของนวัตกรรมไว้ว่าเป็นการปรับเปลี่ยนแนวความคิดเป็นการพัฒนาสิ่งเดิมให้ใหม่ขึ้นเพื่อเพิ่มศักยภาพหรือประสิทธิภาพให้สอดคล้องกับเป้าหมายที่กำหนดไว้ นวัตกรรมอาจเป็นแนวคิด การสร้างสิ่งประดิษฐ์ที่แปลกใหม่ ไม่เคยมีมาก่อนหรืออาจจะมาจากการพัฒนาสิ่งที่มีอยู่เดิมให้ทันสมัยมากยิ่งขึ้น และเป็นการตอบสนองความต้องการที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย ทั้งนี้เมื่อมีการนำนวัตกรรมมาใช้จะทำให้การทำงานได้ผลและมีประสิทธิภาพมากขึ้น ประหยัดเวลา ประหยัดทรัพยากรมนุษย์และแรงงานได้มาก นวัตกรรมมีหลายประเภททั้งนวัตกรรมทางการศึกษา นวัตกรรมทางการแพทย์ นวัตกรรมทางเทคโนโลยี นวัตกรรมทางการเกษตร เป็นต้น

นักวิชาการต่างชาติ (Hughes. 1987; Morton, J.A.. 1971; Schumpeter. 1975) ได้กล่าวถึงความหมายของคำว่านวัตกรรมไว้สอดคล้องกันว่านวัตกรรมเป็นการสร้างวัตถุหรือการกระทำให้เกิดขึ้นใหม่หรือปรับปรุงจากสิ่งที่มีอยู่เดิม โดยทุกคนเห็นพ้องต้องกันว่าเป็นสิ่งใหม่การพิจารณานั้นขึ้นอยู่กับมุมมองซึ่งหมายความว่านวัตกรรมหนึ่งอาจเป็นหรือไม่เป็นนวัตกรรมของอีกกลุ่มหนึ่ง จึงต้องขึ้นอยู่กับการรับรู้ว่าเป็นสิ่งใหม่หรือไม่ นอกจากการนิยามความหมายของนวัตกรรมว่าเป็นการพัฒนาหรือประยุกต์สิ่งที่มีอยู่เดิมหรือสร้างขึ้นมาใหม่เพื่อตอบสนองหรือแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างมูลค่าทั้งในทางเศรษฐกิจและในการใช้ชีวิต นักวิชาการยังมีการอธิบายถึงความสำคัญของนวัตกรรมไว้ดังนี้

ปริญ พิมพ์กลัด (2557 : 22) กล่าวถึงความสำคัญของนวัตกรรมไว้ว่าเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในสังคม เป็นกระบวนการสร้างสรรค์องค์ความรู้ใหม่ให้เกิดขึ้นเพื่อต่อยอดและพัฒนา ในทางการค้า นวัตกรรมมีความจำเป็นในด้านการแข่งขันเพราะหากมีการสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ ๆ อยู่เสมอก็ย่อมได้รับความสนใจจากลูกค้า นวัตกรรมจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการสะท้อนความสำเร็จขององค์กรได้ด้วย เช่นเดียวกันกับมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี (2560 : ออนไลน์) กล่าวถึงความสำคัญของนวัตกรรมที่มีต่อการพัฒนาองค์กรว่าเป็นการปรับเปลี่ยน เสริมสร้าง พัฒนา ประยุกต์ ด้วยการเลือกเฟ้น ค้นหา หรือสร้างสรรค์นวัตกรรมเพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาองค์กร หรือใช้ในการปรับเปลี่ยนองค์กรให้พัฒนาตามยุคสมัย โดยที่ภายในองค์กรยังไม่เคยใช้นวัตกรรมเหล่านั้นมาก่อน จึงอาจเป็นการใช้นวัตกรรมเพื่อตอบสนองต่อสิ่งเร้าที่เกิดขึ้นในขณะนั้น

ด้วยเหตุนี้นวัตกรรมจึงมีความสำคัญอย่างมากในการพัฒนาองค์กรต่าง ๆ เพราะนวัตกรรมจะเป็นปัจจัยในการสร้างสรรค์องค์ความรู้ใหม่อยู่เสมอ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคุณลักษณะ ความสามารถ เจตคติ หรือพฤติกรรมของสมาชิกในองค์กร นำไปสู่การเพิ่มประสิทธิภาพให้องค์กรพัฒนาตามวัตถุประสงค์ นวัตกรรม

จึงเป็นการใช้ความคิดสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาหรือประดิษฐ์สิ่งใหม่ ๆ ขึ้น เช่น การบริการ (service) กระบวนการ (process) และผลิตภัณฑ์ (Product) เป็นต้น โดยนวัตกรรมนั้นต้องมีคุณค่าและมีประโยชน์ต่อบุคคลอื่น เศรษฐกิจและสังคม

ความคิดสร้างสรรค์สำคัญอย่างไร

ความคิดสร้างสรรค์เกิดจากความคิดที่มาจากหลายทิศทาง หลายมุม หลายแง่ สามารถคิดได้อย่างกว้างไกล รอบด้าน หลากหลาย และเชื่อมโยง โดยใช้ประสบการณ์ที่มีอยู่เดิมมาเป็นพื้นฐานในการพัฒนาความคิดใหม่ มีการวางแผน ออกแบบแล้วทดลอง มีลักษณะเป็นการทดลองที่เกิดการค้นพบ (จันทร์ผา คำนะรักษ์. 2561 : 1)

สำนักงาน กพ. (2559 : ออนไลน์) ได้รวบรวมแนวคิดของนักการศึกษาต่างชาติเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ไว้อย่างน่าสนใจว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นการประดิษฐ์คิดค้นสิ่งใหม่ ๆ ความคิดที่แตกต่าง หลากหลาย การนำเสนอผลงานในรูปแบบของศิลปะ วรรณคดี วิทยาการต่าง ๆ หรือเป็นเพียงกระบวนการก็ได้ โดยความคิดสร้างสรรค์นั้นเกิดขึ้นจากจินตนาการของมนุษย์เพื่อแก้ไขปัญหาที่ยากต่าง ๆ

อชิระวิษณุ ภักดีโชติพงศ์ (2565 : ออนไลน์) ผู้ก่อตั้งพละกริธ คอนซัลแทนท์ สถาบันฝึกอบรมที่มีความเชี่ยวชาญด้าน Soft Skills ชี้นำของประเทศไทย เน้นการพัฒนาผู้นำยุคใหม่ โดยมุ่งเน้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกล่าวว่าความคิดสร้างสรรค์เป็นการที่มนุษย์มีความสามารถในการคิด ปะติดปะต่อความหมายของสิ่งต่าง ๆ ที่รับผ่านประสาทสัมผัสให้กลายเป็นสิ่งใหม่ได้โดยธรรมชาติ ด้วยวิธีการเชื่อมโยงข้อมูลภายในสมองของเรา จากมิติของมุมมองที่มองโลก ผ่านเรื่องราวและความเชื่อที่มีความหลากหลาย เมื่อสมองได้รับข้อมูลเหล่านั้นมากก็จะเกิดกระบวนการวิเคราะห์และสังเคราะห์ นำมาสู่การใช้ประโยชน์ที่มีความแปลกใหม่และแตกต่างกว่าเดิม เช่นเดียวกันกับดวงเดือน ศาสตราจารย์ (2557 : 10) ที่ได้กล่าวว่าการคิดสร้างสรรค์เป็นกระบวนการคิดที่นำไปสู่การพัฒนานวัตกรรม และการแก้ปัญหา โดยใช้การรู้จัก การใช้มุมมองทางสังคม และมุมมองของการคิดสร้างสรรค์และสติปัญญาที่มีอิสระทางความคิด คิดนอกกรอบ ไม่ยึดติดกับ สิ่งเก่า ๆ ไม่กลัวที่จะพบความล้มเหลวและให้เกิดการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง

อาจกล่าวได้ว่าความคิดสร้างสรรค์เป็นความคิดที่มีหลายมิติ หลายมุมมอง หลายทิศทาง สามารถคิดได้กว้างไกล ไร้กรอบ และไร้ขอบเขต ความคิดสร้างสรรค์จึงเป็นองค์ประกอบสำคัญของการพัฒนากำลังคนให้ใช้ความรู้ ความสามารถที่ประกอบด้วยความคิดสร้างสรรค์ในการบริหาร ออกแบบ พัฒนา และจัดการแก้ไขปัญหา ก่อให้เกิดนวัตกรรมประเภทต่าง ๆ อย่างหลากหลาย เพื่อสร้างให้เกิดความเจริญก้าวหน้าทัดเทียมนานาชาติ สังคมที่มีความคิดสร้างสรรค์เป็นฐาน สังคมนั้นจะพัฒนาจนเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจน สังคมที่ปราศจากความคิดสร้างสรรค์ของคนในสังคมนั้นจะทำให้ไม่เกิดการพัฒนาในเชิงรูปธรรม เพราะคนในสังคมไม่กล้าที่จะออกจากกรอบ ไม่กล้าที่จะเริ่มต้นทำสิ่งใหม่ ๆ ที่สร้างสรรค์ ดังนั้นความคิดสร้างสรรค์จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้องค์กรต่าง ๆ ภายในสังคมเกิดการเปลี่ยนแปลง

นวัตกรรมเชิงสร้างสรรค์กับการบริหาร

การส่งเสริมการเรียนรู้ในปัจจุบันมุ่งเน้นการใช้นวัตกรรมเชิงสร้างสรรค์มากขึ้น เพราะเป็นทักษะสำคัญที่ทำให้ผู้เรียนมีความท้าทายในการเรียนรู้ ผู้เรียนมีโอกาสนในการค้นพบองค์ความรู้ใหม่บูรณาการกับความรู้เดิมประยุกต์และต่อยอดกลายเป็นนวัตกรรมที่มีคุณค่า ดังนั้นในการพัฒนานวัตกรรมเชิงสร้างสรรค์นั้นต้องใช้กระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย เน้นบูรณาการและประยุกต์กระบวนการคิดวิเคราะห์ และการคิดแก้ปัญหา เกิดเป็นนวัตกรรมเชิงสร้างสรรค์ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหา

นวัตกรรมเชิงสร้างสรรค์มาจากทักษะและวิธีคิดที่หลากหลายผสมผสานกับความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ มุ่งสนับสนุนการค้นคว้าองค์ความรู้ เน้นการเรียนการสอนที่ท้าทายความสามารถ ประยุกต์ใช้ความรู้ได้สอดคล้องกับสถานการณ์ และผลิตนวัตกรรมใหม่ ๆ เพื่อตอบสนองต่อสังคม กระบวนการเหล่านี้จึงเป็นได้ว่าเป็นการสร้างนวัตกรรมเชิงสร้างสรรค์

ผู้ที่มีบทบาทสำคัญที่สุดในสถานศึกษาคือ ผู้บริหารสถานศึกษาเพราะผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นภายในสถานศึกษาทั้งประสิทธิภาพในการบริหารจัดการสถานศึกษา ประสิทธิภาพที่เกิดขึ้นจากตัวผู้เรียนและชุมชนย่อมเป็นการสะท้อนศักยภาพที่สำคัญของผู้บริหารสถานศึกษาไม่ต่างจากกับตันเรือที่มีหน้าที่บังคับเรือสำเภาให้โลดแล่นไปในท้องทะเล พินฝ่าอุปสรรคคือคลื่นสูงใหญ่ จนถึงฝั่งเป้าหมายนั้นคือสัมฤทธิ์ผลที่เกิดขึ้นจากการบริหารจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา หรือแม้แต่เกิดความล้มเหลวหรือความผิดพลาดประการใดก็ตามผู้ที่ต้องรับผิดชอบก็เป็นหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาเช่นกัน ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นพินเพียงสำคัญในการจัดการศึกษาโดยเฉพาะในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาภายหลังที่มีการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา

นักวิชาการทั้งในประเทศและต่างประเทศกล่าวถึงความหมายของผู้บริหารสถานศึกษาไว้ในหลากหลายแง่มุม เช่น Greene (1992 : 16-18) ได้แสดงแนวคิดว่าผู้บริหารสถานศึกษาคือบุคคลผู้ที่มีบทบาท และสามารถเปลี่ยนแปลงบทบาทไปได้ตามสถานการณ์ ผู้บริหารสถานศึกษามีหน้าที่ควบคุมภาระงานทุกด้านภายในสถานศึกษาตามโครงสร้างสายงาน มีหน้าที่ในการสร้างบรรยากาศการทำงานภายในองค์กรให้เป็นองค์กรที่มีความสุข สร้างศรัทธา ความเชื่อมั่นของบุคลากรให้เกิดขึ้น โดยมีเป้าหมายในการขับเคลื่อนสถานศึกษาไปสู่เป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 (ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2545) (2542 : 2) ได้กำหนดหลักเกณฑ์การกระจายอำนาจทางการศึกษาไว้ว่าเป็นแนวทางในการจัดระบบบริหารและโดยกระจายอำนาจไปยังเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาโดยตรง ส่งผลให้สถานศึกษา มีความเป็นนิติบุคคล บริหารงานได้คล่องตัวขึ้น นอกจากนี้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติยังกล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษานั้นเป็นบุคลากรวิชาชีพที่รับผิดชอบการบริหารสถานศึกษาแต่ละแห่งทั้งภาครัฐและภาคเอกชน

นอกจากนี้ ธงชัย สันติวงษ์ (2555 : 3) กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่โดยใช้หลักวิชาการควบคู่กับความสามารถและภาวะการเป็นผู้นำ เพราะว่าทั้งนี้ภายใต้ยุคโลกาภิวัตน์ที่เปลี่ยนแปลงฉับไว ผู้บริหารสถานศึกษาในปัจจุบันต้องเป็นมืออาชีพ เพราะนอกจากจะใช้ความสามารถในการพัฒนาองค์กร

ให้ก้าวหน้ายุคสมัยแล้ว ยังต้องมีวิสัยทัศน์ในการพัฒนาที่พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงทุกรูปแบบในอนาคต มีวิธีคิดที่เป็นระบบ สามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้ทันทั่วถึง มีคุณภาวะความเป็นผู้นำและมีคุณธรรมจริยธรรม

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในปัจจุบันจึงไม่สามารถเป็นเพียงกับตันที่บังคับเรือเพียงอย่างเดียว แต่เพิ่มบทบาทการเป็นนักวิชาการที่มีความรู้รอบด้าน เป็นนักเศรษฐศาสตร์ที่เข้าใจความคุ้มค่าในการบริหารทรัพยากร เป็นนวัตกรรมที่สามารถสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ ๆ ขึ้นใช้เพื่อตอบสนองความต้องการของบุคลากรและชุมชน ดังนั้นในการบริหารของผู้บริหารศึกษาในยุคดิจิทัลจึงถือเป็นบทบาทที่ท้าทายความสามารถ เพราะผู้บริหารสถานศึกษาเป็นฟันเฟืองสำคัญและเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญสูงสุดต่อการพัฒนาสถานศึกษา ซึ่งสะท้อนจากผลลัพธ์ผู้เรียนและคุณภาพผู้สอน จนมีคำกล่าวว่าความสำเร็จหรือความล้มเหลวขององค์กรชีวิตได้ด้วยความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษา トラบได้ที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องทำหน้าที่ในการควบคุมดูแลทุกองูภายในสถานศึกษาให้เป็นไปโดยสมบูรณ์ ผู้บริหารจึงเป็นตัวแปรที่สำคัญในการจัดการศึกษาและบริหารจัดการบุคลากรครูให้เป็นผู้มีความรู้ความสามารถสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของระบบการศึกษาในยุคดิจิทัล รวมไปถึงการบริหารจัดการภายในสถานการณที่โลกพลิกผันจนเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลัน

เมื่อมีการสร้างและการพัฒนานวัตกรรมเชิงสร้างสรรค์แล้ว เพื่อให้นวัตกรรมที่สร้างขึ้นนั้นมีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการมากเพียงพอจึงต้องมีการประเมินคุณภาพของนวัตกรรม เพราะการประเมินเป็นการตัดสินคุณค่าของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง อาจจะเป็นบางส่วนหรือทั้งหมดก็ได้ การตัดสินคุณค่าของสิ่งที่ประเมินนั้นต้องมีความถูกต้อง เทียงตรง และเชื่อถือได้ ซึ่งถือเป็นสิ่งที่ที่ดีที่สุด สำหรับใช้เป็นแนวทางของการประเมินนวัตกรรมทางการบริหารเป็นการประเมินที่ต้องใช้ความพยายามและความสามารถของผู้ประเมินอย่างมาก เป็นการประเมินทั้งองค์กร ไม่ใช่การประเมินเพียงหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง

การประเมินนวัตกรรมนั้นมี 2 ลักษณะ คือ การประเมินตนเองเป็นการประเมินระดับโรงเรียนที่ผู้คิดค้นพัฒนานวัตกรรมทั้งที่เป็นรายบุคคล หรือคณะบุคคล ดำเนินการประเมินโดยการตรวจสอบกระบวนการพัฒนาและความก้าวหน้าในการพัฒนานวัตกรรมของตนจากเกณฑ์การประเมินที่กำหนดเพื่อนำผลไปใช้ในการปรับปรุงพัฒนาการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการพัฒนานวัตกรรม และการประเมินโดยคณะบุคคล เป็นการประเมินเพื่อพิจารณาคุณภาพนวัตกรรม ซึ่งผู้ประเมินควรประกอบด้วยผู้คิดค้นพัฒนานวัตกรรม นักเรียน ครู คณะผู้บริหาร ศึกษาพิเศษ หรืออาจมีผู้เชี่ยวชาญ ตามลักษณะหรือประเภทของนวัตกรรม รวมไปถึงผู้ปกครองและชุมชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการพัฒนานวัตกรรมการบริหารร่วมประเมินตามเกณฑ์ที่กำหนด ซึ่งนิยมใช้วิธีการประเมินแบบบูรณาการ ซึ่งประกอบด้วย กระบวนการเชิงพินิจร่วมกับกระบวนการเชิงประจักษ์ เพื่อให้ผลการประเมินออกมาถูกต้อง เทียงตรง และเชื่อถือได้ (โสรัจจะชัยคล้าย, 2565 : ออนไลน์)

ด้วยเหตุนี้การบริหารในยุคปัจจุบันจึงต้องเข้าใจในระบบของกระแสความปกติใหม่ (New Normal) ที่เทคโนโลยียุคดิจิทัลเป็นปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นของชีวิต ในระบบการศึกษาก็เช่นเดียวกัน ภายใต้สภาวะการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงเช่นนี้การเรียนรู้ที่ผันเปลี่ยนไปจากเดิมย่อมส่งผลทั้งด้านบวกและด้านลบ ในด้านบวกนั้นทำให้การศึกษาค้นคว้าต่าง ๆ รวดเร็วขึ้น เพราะความรู้ที่มีอยู่ทั่วทุกมุมโลกสามารถปรากฏต่อหน้าเราได้เพียงไม่กี่

อึดใจ แต่ในด้านลบนั้นหากเราใช้ไม่ถูกวิธี ไม่รู้เวลาย่อมก่อให้เกิดผลเสียได้เช่นเดียวกัน ผู้บริหารยุคใหม่จึงต้องประสานประโยชน์จากวิกฤตให้กลายเป็นโอกาสในการแสวงหาความรู้ ทันโลก ทันเหตุการณ์ ใช้เทคโนโลยีในการเรียนรู้โลกกว้างอย่างสรรค์ ใช้อรรถภูมิที่มีอยู่รอบตัวในการดำเนินชีวิตทั้งของตนเองและครอบครัว ในทางที่ถูกต้อง เหมาะสมและปลอดภัย ประยุกต์ใช้นวัตกรรมเชิงสร้างสรรค์ประเภทต่าง ๆ มาใช้ในการบริหารจัดการสถานศึกษาให้พร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมด้วยความมั่นคงและยั่งยืน อีกทั้งยังต้องมีการประเมินผลการใช้ใช้นวัตกรรมเชิงสร้างสรรค์ในการบริหารการศึกษาอย่างสม่ำเสมอ เพื่อค้นหาข้อค้นพบ ข้อเด่น ข้อด้อย สิ่งที่ต้องปรับปรุงแก้ไขให้สอดคล้องกับสภาพจริงของสถานศึกษาให้มากที่สุด ซึ่งการประเมินนวัตกรรมจะทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถพัฒนาสถานศึกษาให้ก้าวทันยุคสมัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

นวัตกรรมเชิงสร้างสรรค์กับการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล

การบริหารสถานศึกษาจึงจำเป็นต้องมีนวัตกรรมเชิงสร้างสรรค์ในการบริหารจัดการภายในสถานศึกษาภายใต้การเปลี่ยนแปลงของการศึกษาในยุคดิจิทัล นวัตกรรมเชิงสร้างสรรค์ที่ผู้บริหารควรนำมาประยุกต์ใช้นั้นควรคำนึงถึงการสร้างสิ่งใหม่ การกระทำใหม่ ๆ รวมไปถึงการริเริ่มและพัฒนาสิ่งใหม่ ๆ ในองค์กร ในที่นี้ผู้เขียนได้แบ่งนวัตกรรมเชิงสร้างสรรค์ออกเป็น 5 ด้าน (กรีน. 1992; ธงชัย สันติวงษ์, 2555; ดวงเดือน ศาสตราภรณ์, 2557; Hughes, 1987; Morton, J.A.. 1971; Schumpeter, 1975) ดังนี้ ด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านหลักสูตรและการสอน ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ ด้านการวัดและการประเมินผล และด้านการบริหารจัดการ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. **ด้านสื่อการเรียนการสอน** บทบาทหน้าที่สำคัญของผู้บริหารสถานศึกษาคือการสนับสนุนให้บุคลากรภายในองค์กรได้พัฒนาองค์ความรู้ทางด้านเทคโนโลยีอย่างรอบด้าน จัดอบรม การประชุม การสัมมนาเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีอย่างหลากหลาย ส่งเสริมและสนับสนุนการส่งบุคลากรเข้าร่วมการประกวด นำเสนอผลงานที่เกี่ยวข้องกับการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีมาเป็นสื่อในการจัดการเรียน การสอน รวมไปถึงการเน้นการเผยแพร่องค์ความรู้ภายในสถานศึกษา ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับการใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ เป็นสื่อในการบริหารจัดการองค์กรอีกด้วย

2. **ด้านหลักสูตรและการสอน** ผู้บริหารสถานศึกษาควรมุ่งเน้นการจัดหลักสูตรรายวิชาการที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัย การประยุกต์ใช้แอปพลิเคชัน การค้นคว้าข้อมูลต่าง ๆ ในระบบสังคมออนไลน์ รวมไปถึงการมีคุณธรรมจริยธรรมในโลกออนไลน์ เพื่อให้ผู้สอนได้ออกแบบรายวิชาให้สอดคล้องและเหมาะสมกับผู้เรียน หรืออาจเป็นการบูรณาการสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศในหน่วยการเรียนรู้และแผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะนี้ได้อย่างรอบด้าน

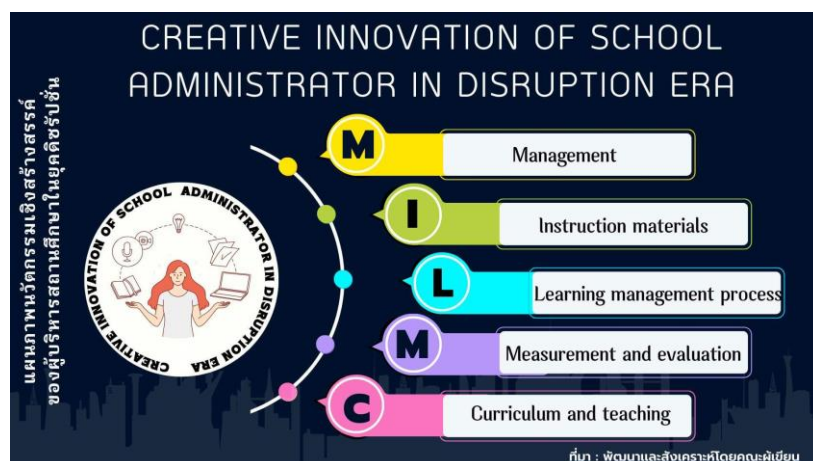
3. **ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอน** ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรภายในสถานศึกษาใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน ไม่ว่าจะเป็นอุปกรณ์หลัก อุปกรณ์เสริม ระบบสัญญาณต่าง ๆ เพื่อความคล่องตัวในการประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน ผู้บริหารควรส่งเสริมการจัดซื้อ จัดจ้างเครื่องมือที่ใช้อำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนการสอน เช่น คอมพิวเตอร์แบบตั้งโต๊ะ คอมพิวเตอร์แบบพกพา แท็บเล็ต เครื่องฉายประเภทต่าง ๆ โทรศัพท์ระบบสัมผัส และอื่น ๆ เพื่อให้ผู้สอน

สามารถนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ได้อย่างคล่องตัว ทันสมัย ค้นคว้าอย่างไว จัดกิจกรรมได้อย่างหลากหลาย ซึ่งจะส่งผลให้ผู้เรียนมีความสุขในการเรียนรู้

4. **ด้านการวัดและการประเมินผล** ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญต่อการให้ความรู้แก่บุคลากรในองค์กรในด้านการวัดและการประเมินผลด้วยวิธีการที่หลากหลาย มุ่งเน้นให้ใช้เทคโนโลยีหรือนวัตกรรมกรรมต่าง ๆ ในการบริหารจัดการชั้นเรียนอย่างรอบด้าน มุ่งพัฒนาองค์กรให้ใช้เทคโนโลยีในการส่งเสริมการจัดกิจกรรมที่สนับสนุนการเรียนรู้

5. **ด้านการบริหารจัดการ** ภายใต้การเปลี่ยนแปลงโลกสู่ยุคดิจิทัลขั้นสูง สื่อใหม่ ๆ ที่มีอยู่รอบตัว เทคโนโลยีและนวัตกรรมที่เกิดขึ้นตลอดเวลา ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญในการเลือกใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ มาบริหารจัดการภายในสถานศึกษาตามบริบทความพร้อมของแต่ละแห่งที่สามารถจะบริหารจัดการได้ เช่น การใช้แอปพลิเคชันต่าง ๆ การใช้เทคโนโลยีการสแกนลายนิ้วมือ หรือม่านตา ในการลงเวลาปฏิบัติหน้าที่ การจัดการประชุม สัมมนาในรูปแบบออนไลน์โดยใช้แอปพลิเคชันต่าง ๆ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารของสถานศึกษาไปสู่ชุมชนอย่างรวดเร็ว ทันสมัย การสนับสนุนอุปกรณ์เทคโนโลยี และวางรูปแบบระบบสารสนเทศภายในสถานศึกษา

จากที่กล่าวมาทั้งหมดนวัตกรรมเชิงสร้างสรรค์กับการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลขั้นสูงนี้ ให้ความสำคัญในการนำนวัตกรรมที่มีความสร้างสรรค์มาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการภายในสถานศึกษา อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งประกอบด้วยด้านหลักสูตรและการสอน ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ ด้านการวัดและการประเมินผล และด้านการบริหารจัดการ โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับสถานการณ์และวิถีชีวิตของคนในสังคมปัจจุบัน ผู้บริหารสถานศึกษาควรเลือกใช้นวัตกรรมอย่างหลากหลาย รอบด้าน ตรงตามเป้าหมายของวัตถุประสงค์ และสามารถสะท้อนผลจากการใช้นวัตกรรมได้อย่างชัดเจน นำไปสู่กระบวนการพัฒนาและต่อยอดอย่างเป็นระบบซึ่งสามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ดังนี้

ภาพที่ 1 แผนภาพสรุปนวัตกรรมเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลขั้นสูง

บทสรุป

การบริหารจัดการภายในสถานศึกษาในยุคดิจิทัลจึงเป็นความท้าทายอย่างยิ่งที่ผู้บริหารจะต้องให้ความสำคัญ เพราะคุณลักษณะสำคัญอย่างหนึ่งของผู้บริหารมืออาชีพคือการนำเทคโนโลยีสารสนเทศ นวัตกรรมเชิงสร้างสรรค์มาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็นผู้นำในการใช้เทคโนโลยีอย่างรอบด้าน สนับสนุนบุคลากรให้ใช้เทคโนโลยีในการบริหารจัดการชั้นเรียน รวมไปถึงการนำนวัตกรรมเข้ามามีบทบาทในการบริหารจัดการอย่างสร้างสรรค์ บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการนำนวัตกรรมเชิงสร้างสรรค์มาประยุกต์ใช้ในการบริหารนั้นถือเป็นการนำองค์กรก้าวไปสู่การเรียนรู้ในโลกแห่งดิจิทัล ถือเป็นการทำลายกำแพงที่กั้นขวางไม่ให้เกิดการเรียนรู้หรือองค์กรเจริญก้าวหน้า ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องเปลี่ยนแปลงทัศนคติในการบริหารงานให้สอดคล้องกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น มุ่งพัฒนาทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 และเน้นการบริหารจัดการภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา ร่วมมือกับบุคลากรในองค์กรในการขับเคลื่อนองค์กรให้ก้าวผ่านกระบวนการขั้นตอนในการบริหารจัดการ แบบเดิมสู่กระบวนการแบบใหม่ที่เน้นปรับวิธีเรียน เปลี่ยนวิธีสอน ปรับวิธีการบริหาร ประยุกต์ใช้นวัตกรรมอย่างสร้างสรรค์สู่การเป็นผู้บริหารยุคมืออาชีพในยุคดิจิทัล

บรรณานุกรม

กมล เกาพิจิตร และมัลลิกา เกาพิจิตร. (2547). Modern Dictionary English Thai. สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.

จันทร์ดา ด่านคงรักษ์. (2561). การพัฒนาการสอนทักษะการคิดสร้างสรรค์. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จิรพรรณ จันทร์วิเชียร. (2559). เอกสารประกอบการสอนวิชานวัตกรรมการจัดการ. กรุงเทพฯ: สถาบันรัชต์ภาคย์.

ณัฐธยาน์ โพธิชาธาร. (2553). การปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.

ดวงเดือน ศาสตรภักดิ์. (2557). การคิดสร้างสรรค์. *วารสารสุขภาพกับการจัดการสุขภาพ*, 1(1),1-9.

ธงชัย สันติวงษ์. (2555). นักบริหารมืออาชีพ ไม่ใช่สมัครเล่น. เข้าถึงเมื่อ 1 ตุลาคม 2565. เข้าถึงจาก <http://www.bangkokbiznews.com/home/details/business/ceo-blogs/thongchai>.

ปริญ พิมพ์ก๊อด. (2557). ปัจจัยของนวัตกรรมองค์กรและองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่มีผลต่อผลการดำเนินงานของสถาบันการเงินผู้ให้บริการด้านสินเชื่อเช่าซื้อรถยนต์. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารธุรกิจ, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

- ภูมิภควัธจ์ ภูมิพงศ์คชศร. (2565). *นวัตกรรมการบริหารการศึกษาสู่การเปลี่ยนแปลงโลกดิจิทัล*. นนทบุรี : บัดดี้ ครีเอชั่น.
- ภูมิศรัณย์ ทองเลี่ยมนา. (2563). *โรคใหม่ สร้าง โลกแห่งการเรียนรู้ใหม่ : อนาคตการศึกษาไทยยุคหลัง COVID-19*. เข้าถึงเมื่อ 2 ตุลาคม 2565 เข้าถึงจาก <https://www.the101.world/future-of-thai-education-after-covid19>
- มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี. (2560). *นวัตกรรม*. เข้าถึงเมื่อ 1 ตุลาคม 256. เข้าถึงจาก <https://sci.dru.ac.th/sci.dru/mis/teacher/profile/32351/learn373.pdf>.
- รัชยา เรืองศรี. (2562). *ปฏิรูปธุรกิจให้รอดในยุคดิจิทัล= Digital darwinism*. กรุงเทพฯ: บริษัท ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- วิชัย วงศ์ใหญ่ และมารุต พัฒนา. (2562). *การจัดการเรียนรู้ในยุค Disruption Innovation*. กรุงเทพฯ: ศูนย์ผู้นำนวัตกรรมหลักสูตรและการเรียนรู้.
- ศูนย์นวัตกรรมเพื่อพัฒนาระบบข้าราชการไทย. (2561). *ความหมายของนวัตกรรม*. เข้าถึงเมื่อ 1 ตุลาคม 2565. เข้าถึงจาก <https://www.opdc.go.th/psic/main.php?url=content&gp=1&mn=3>.
- สำนักงาน กพ. (2559). *หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง การคิดสร้างสรรค์*. เข้าถึงเมื่อ 1 ตุลาคม 2565. เข้าถึงจาก <https://www.ocsc.go.th/sites/default/files/document/ocsc-2017-eb13.pdf>
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2542). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- สุพล พรหมมาพันธุ์. (2560). *Disruptive Innovation เมื่อโลกใบใหม่ไม่ใช่ใบเดิมกับนวัตกรรมพลิกโลก*. เข้าถึงเมื่อ 30 กันยายน 2565. เข้าถึงจาก <https://www.spu.ac.th/activities/15535>
- สุภัทรรค์ดี คำสามารถ และคณะ. (2563). *แนวทางการบริหารการศึกษาในยุคดิจิทัลตีสรุปลำดับ The Guidelines for Educational Administration in the Digital Distribution Era*. Journal of Modern Learning Development, 5(3), 245-259.
- โสรัจจะ ชัยคล้าย. (2565). *การประเมินนวัตกรรม*. เข้าถึงเมื่อ 13 ธันวาคม 2565. เข้าถึงจาก <https://www.gotoknow.org/posts/560517>.
- อชิระวิษณุ ภัคดีโชติพงศ์. (2565). *Creativity*. เข้าถึงเมื่อ 1 ตุลาคม 2565. เข้าถึงได้จาก <https://www.palagrit.com/what-is-creativity/>
- เอกชัย กี่สุขพันธ์. (2561). *การบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล.(School Management in Digital Era)* โครงการสานพลังประชารัฐ. เข้าถึงเมื่อ 3 ตุลาคม 2565. เข้าถึงจาก <http://www.truelookpanya.com/knowledge/content/52232>.
- Greene, J.C. (1992). A study of principals' perception of their involvement in decision making processes: It's on their joy performance. Dissertation Abstracts International, 79, 16 -18.

วารสารคุณภาพชีวิตกับกฎหมาย

ปีที่ 19 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2566)

Hughes, T. (1987). The evolution of technology system. The social of technological systems: new directions in the social and history of technology. Cambridge, UK: Cambridge University Press.

Morton, J. A. (1971). Organization Innovation: a systems approach to technical management. New York: McGraw-Hill

Schumpeter, J. (1975). Capitalism, Socialism and Democracy. Harper and Row: New York

Rothidsathan. (2016). Policy of Higher Education. Online. Retrieved July 20, 2018, from <http://www.moe.go.th/websm/2016/sep/385.ht2.jpg>